

Firidun Şuşinski

**Azərbaycanın musiqi
xəzinəsi**

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitəbxanası

Bakı-2015

MUSA ŞUŞİNSKİ

İstedadlı xanəndə Musa Fərhad oğlu Şuşinski Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin görkəmli nümayəndələrindən biridir. O, 1893-cü ildə Şuşa şəhərində dabbaq Fərhad Məmi oğlunun ailəsində anadan olmuşdur. Fərhad kişi öz sənətini oğluna öyrətmək arzusu ilə onu şəhər məktəbinin ikinci sinfindən çıxarıb, öz yanında işlətməmişdi. Sonralar gənclik illərini xatırlayan Musa Şuşinski deyirdi: *«Mənim 10 yaşım tamam olanda məktəbə getmişəm. Lakin cəmi iki il oxuduqdan sonra atam məni məktəbə qoymadı.*

– Bəsdir oxudun, – dedi, – molla olmayacağısan ki, gəl mənə kömək et, həm də sənət öyrən!

Mən 20 yaşına qədər atamdan dabbaqlıq sənətini öyrənir, həm də dabbaqlıq edirdim. Bütün bunlara baxmayaraq, mənim həvəsim musiqiçi olmaq idi. Gözümü açıb ilk dəfə məhəllə toylarında Cabbar Qaryaqdıoğlunu, Keçəçioğlu Məhəmmədi eşitmişdim. Onların gözəl oxumaları məni də xanəndəlik sənətinə sövq edirdi. Əvvəllər Cabbarın, Ələsgərin və Keçəçinin qrammofon vallarına saatlarla qulaq asar və dükanda dəri aşılayarkən öz-özümə zümzümə edərdim.

Bir gün dükanda heç kəs yox idi. Mən özüm üçün oxuyanda, demə, dayım, xanəndə Məmmədqulu dükanın yanında durub, mənim oxumağımı eşidirmiş. Bu hadisə mənim xanəndə olmağıma səbəb oldu. Dayım evdə bir qədər mənimlə məşğul olduqdan sonra özü ilə şəhərdə olan toy məclislərinə apardı. Mən o vaxtları Cabbarın qrammofon vallarından öyrəndiyim «Heyratı», «Kürdü» və «Arazbarı»nı, Keçəçidən «Bayatı-Qacarı», Şəkili Ələsgərdən «Rahabı» oxuyardım. Sonra bir neçə vaxt məşhur qarmonçalı Abutalıb və Ağalar ilə şəhərin gəzməli yerlərində qurulan məclislərə gedərdim».

1912-ci ildə Musa «Qarğa» ləqəbi ilə məşhur olan qarmonçu Məşədi Müseyib ilə Gəncə şəhərinə gedir. Orda gənc xanəndə Məşədi Müseyibin vasitəsi ilə Əbdülbaqi (Bülbülcan), Malibəyli Həmid, Məşədi Cəmil Əmirov kimi dövrünün görkəmli musiqiçiləri ilə dostluq əlaqəsi yaradır. Musa Şuşinskinin ustad xanəndə kimi inkişafında Malibəyli Həmidin böyük xidməti olmuşdur. Musa Şuşinski özü də bunu etiraf edir: *«Mənim bir xanəndə kimi tanınmağımda və bu sənətə yiyələnməyimdə hörmətli müəllimim Həmidin əməyi çoxdur. Mən Həmiddən «Rast», «Orta Segah», «Humayun», «Şüştər» muğamlarını tamam-dəstgah öyrəndim. Onu da deyim ki, Həmiddən sonra mənim ikinci müəllimim tarzən Məşədi Zeynal olmuşdur. Məşədi Zeynal ilə Həmidin öyrətdiyi muğamları çalib-oxumaqla get-gedə muğam musiqisinə yiyələndim».*

Musa Şuşinski 1915-ci ilin sonuna kimi Məşədi Cəmil və kamançaçı, şuşalı Böyükkişi ilə Gəncə, Qarabağ, Şəki mahallarında çalıb-çağırmışdır. Musanın məlahətli səsi, şirin guşələri, boğazda qaynatmaları, həm də Həmidin yolu ilə oxumağı dinləyiciləri valeh edərmiş.

Çox keçmədən istedadlı musiqçinin şöhrəti Gürcüstana da yayılır. 1916-cı ildə Musa Şuşinski «Auditoriya» klubu tərəfindən Tiflis şəhərinə dəvət edilir. O, burda məşhur müğənni Seyid Şuşinski ilə birlikdə konsert verir. Konsertdə Musa Şuşinski tarzən Rzabalanın müşayiəti ilə «Rast» muğamını məharətlə ifa edir və dinləyicilərin rəğbətini qazanır.

Musa Şuşinski də bəzi görkəmli xanəndələrimiz kimi Azərbaycan teatr sənətinin inkişafında böyük rol oynamışdır. O, Tiflisdə yaşadığı illərdə (1916-1920) «Auditoriya» klubunda Əli Qurbanov, Ələkbər Seyfi, İbrahim İsfahanlı, Olya və Asya xanım kimi məşhur artistlərlə opera və operetta tamaşalarında Kərəm, Sərvər, Əsgər rollarında çıxış etmişdir. O dövrün teatr afişalarında Musa Şuşinskinin adına tez-tez rast gəlirik. Məsələn, 1919-cu il iyunun 26-da Tiflis Müsəlman Dram Cəmiyyəti «İttihad» («Birlik») İttifaqı Ü. Hacıbəyovun «O olmasın, bu olsun» musiqili komediyasını tamaşaya qoyarkən Sərvər rolunu Musa Şuşinski oynamışdır. Musa Şuşinski teatr tamaşalarının fasilələrində də çıxış edirdi.

1920-ci ildə Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulandan sonra Musa Şuşinski Gəncə şəhərinə qayıdır, burda təzəcə yaradılmış xalq teatrında Məşədi Cəmil Əmirov, Malibəyli Əsgər və Bülbül ilə birlikdə

çalışır. O, 1921-1922-ci illərdə təbliğat qatırı ilə Gəncə mahalını gəzib, zəhmətkeşlər qarşısında zəngin repertuarla çıxış edir.

Musa Şuşinski Gəncənin mədəni həyatında görkəmli rol oynamışdır. O, həm şəhər xalq teatrında bir opera artisti kimi çıxış edir, həm də təzəcə açılmış musiqi məktəbində muğamatdan dərs deyirdi.

1932-ci ilin yayında Musa Şuşinski Üzeyir Hacıbəyov tərəfindən Bakıya dəvət edilir. O zaman məşhur bəstəkarın rəhbərliyi ilə şəhərin Rote-Fane (indiki Nizami adına) parkında Şərq konsertləri təşkil olunurdu. Həmin ilin iyul ayında Musa Şuşinski də Bakı tamaşaçıları qarşısında çıxış etmişdi.¹ Şərq muğamlarını və qədim el nəğmələrini böyük ustalıqla ifa edən xanəndə dinləyicilərin hörmətini qazandığından ikinci dəfə həmin ilin iyul ayında Müdafiə Evinin (indiki dövlət filarmoniyası) binasında «Bayatı-Şiraz», «Zabul», «Çahargah» muğamlarını özünəməxsus incəliklə oxumuşdu.

Görkəmli müğənni Bakıya ikinci dəfə 1947-ci ildə dövlət radio verilişləri komitəsi tərəfindən dəvət olunmuşdu. O, radioda tarzən Hacı Məmmədovun müşayiəti ilə bir neçə muğam və təsnif oxumuşdur.

Musa Şuşinski harda olursa-olsun, Azərbaycan musiqisinin məhir bir təbliğatçısı kimi çıxış edirdi. O, uzun illər Gəncə Dövlət Filarmoniyasında və teatrında bir xanəndə-artist kimi çalışmışdı. O, 1957-ci ildən ömrünün axırına kimi Gəncə Musiqi Məktəbində səs sinfində müəllimlik edir, gənc xanəndələr nəslinin tərbiyəsi ilə məşğul olurdu.

Musa Şuşinski klassik Azərbaycan xanəndələrinin gözəl ənənələrini davam etdirən sənətkarlarımızdan biri idi. O, milli musiqi mədəniyyətimizin tarixində şirin ləhcəli, incə guşəli bir sənətkar kimi məşhurdur. O, muğamları ifa edərkən vurduğu incə guşəxanlıq Əbdülbaqi Zülalov, Cabbar Qaryağdıoğlu kimi böyük müğənnilərin nəzər-diqqətini cəlb etmişdi. Musa Şuşinski «Rast» və «Segah» kimi xalq arasında çox yayılmış muğamları ifa edərkən özünü Həmidin və İslamın ənənələrinin ən görkəmli davamçısı kimi göstərmişdi.

Görkəmli xanəndə Musa Şuşinski 1971-ci il yanvar ayının 25-də Gəncə şəhərində vəfat etmişdir.

"Yeni yol" qəzeti, 16 iyul 1932-ci il, N-163